

Андрій Домановський
(Харків)

**КВІТКА ШАФРАНУ У ЛИЦАРСЬКІЙ
РУКАВИЧЦІ: «HIERSTENE ICH UND ICH KANN
NICHT ANDERS» (Ю. О. Голубкін як медієвіст)¹**

Водній із останніх статей Юрія Олексійовича Голубкіна, присвяченій предмету його глибокого зацікавлення та невтомних наукових студій – життєвому шляху та творчому спадкові Мартіна Лютера – є такі рядки, які описують повернення Лютера з Вартбурга до Віттенберга: «...Засніжені дороги, ніч, самотній вершник, який наполегливо і безстрашно пробивається крізь заметіль до якоїсь піднесеної, відомої лише йому одному мети». У них, як і в усіх інших текстах, що вийшли з-під пера Ю. О. Голубкіна, знайшли яскравий вияв особливості його наукового обдарування – пильна увага до образності тексту, найдрібніших подробиць і деталей, якими, на перший поверхневий погляд, можна було б і знехтувати, а також зважений, багато разів вивірений і перевірений, що доходить до прискіпливості вибір найбільш точного словесного вираження і оформлення думки, воістину письменницький, художній дар слова.

Разом із тим саме ці рядки якомога краще підходять для характеристики особи Юрія Олексійовича, такого сприйняття Людини, Науковця, Викладача, яке склалося під час спілкування з ним у рідних і друзів, колег та учнів. Бездоганий середньовічний лицар або безстрашний вірний мушкетер, який незмінно прямує одного разу обраним шляхом служіння високому ідеалу без будь-яких, навіть найменших, відхилень і послаблень до самого себе – саме ті образи, які достовірно передають внутрішній етос життєвої позиції Ю. О. Голубкіна в її цілісності, без будь-якого поділу на складники, важливі більшою або меншою мірою.

Обстоювані Юрієм Олексійовичем ідеали були частиною його внутрішньої сутності і знаходили вияв у всьому, чим йому

---

¹ Перша публікація російською мовою [1], див. також [2; 3; 4].

довелося займатися. Для нього не існувало прохідних, другорядних, малозначущих речей, рутинного відбування служби. У всьому, чому приділяв свій час та сили Ю. О. Голубкін, він бачив складники незмінного шляху до тієї «величної мети», до якої йшов усе життя. Саме завдяки цьому свою біографію він завжди писав набіло, не допускаючи зім'ятих сторінок і кривих сюжетних ліній у викинутих чернетках. У той же час саме життя Ю. О. Голубкіна, його робота викладача, що повинна бути зразком для учнів в усіх відношеннях, нарешті, спеціалізація медієвіста, особливо предмет його наукових розвідок, значною мірою сприяли формуванню властивого йому світосприйняття, вимогливого ставлення до себе і до оточення.

Народився Юрій Олексійович 5 квітня 1941 р. у сім'ї Олексія Костянтиновича і Анастасії Іванівни Голубкіних у Москві, де після закінчення військового училища служив його батько. Початок війни застав родину в таборі у м. Солнечногорськ, звідки О. К. Голубкін був направлений на фронт, а Анастасія Іванівна, яка закінчила медичне училище, з важко хворим тримісячним сином відбула до батьків у Воронежську область, де працювала фельдшером. Сім'я возз'єдналася у Москві, де з 1944 р. по 1947 р. навчався у Військовій академії Олексій Костянтинович. Отримавши після закінчення академії звання підполковника, він був скерований на службу до м. Гродно (Білорусь), де Юрій Олексійович пішов у перший клас.

Кочове гарнізонне життя не давало сім'ї надовго осісти в одному місці, і Ю. О. Голубкіну довелось навчатись у школах багатьох українських міст, в яких служив його батько – Коростеня, Бердичева, Хмельницького, Луцька та низки інших. 1957 р. О. К. Голубкіна перевели на службу до Німецької Демократичної Республіки, де Юрій Олексійович 1958 р. закінчив радянську середню школу у м. Веймарі.

Після закінчення школи Ю. О. Голубкін, обравши спеціальність юриста, вступав на юридичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. Успішно склавши вступні іспити і навіть відпрацювавши певний час на користь університету, він був відрахований зі списку тих, хто вступив, оскільки не мав стажу роботи, необхідного для вступу.

1960 р., пропрацювавши майже два роки різноробочим і вантажником у м. Луцьку Волинської області, Юрій Олексійович

знову подав документи на вступ до Львівського університету, однак цього разу обрав не юридичний, а історичний факультет, на якому навчався до четвертого курсу. 1964 р. він перевівся до Харківського університету, оскільки до Харкова під той час переїхали його батьки, і закінчив п'ятий курс на історичному факультеті ХДУ. Керівником наукової роботи Ю. О. Голубкіна став Генріх Венеціанович Фрізман, який, звернувши увагу на глибоке знання студентом німецької мови, рекомендував йому зайнятися вивченням Реформації у Німеччині і, передусім, діяльності Мартіна Лютера. Відтоді не лише наукова діяльність Юрія Олексійовича, але й усе його життя виявилось пов'язаним із різнобічними дослідженням життєвого шляху та творчого спадку Лютера.

Втім, вибір тематики наукової роботи ще повинен був остаточно визначитися, і Ю. О. Голубкін почав роботу над своєю кандидатською дисертацією не відразу після закінчення університету. З 1965 р. по 1970 р. він працював учителем історії у м. Кіровську Луганської області, служив у лавах Радянської Армії, працював вихователем Харківської спецшколи для неповнолітніх правопорушників. У цей же час молодий спеціаліст вступив до заочної аспірантури на кафедру історії середніх віків Харківського університету.

Проблемою було і те, що, за всієї глибокої ерудованості та знанні історії середньовіччя безпосередні наставники Юрія Олексійовича – талановиті харківські медієвісти Генріх Венеціанович Фрізман, Анатолій Іванович Митряєв, Андрій Петрович Ковалевський, який став згодом офіційним науковим керівником кандидатської дисертації Юрія Олексійовича, не були, на жаль, фахівцями з історії Реформації у Німеччині. Це спонукало молодого науковця значною мірою самостійно, без професійної допомоги старших колег, а часом і всупереч їх наполегливим порадам і побажанням шукати свої підходи і прокладати оригінальні шляхи до матеріалів досліджуваної епохи, розвивати і відстоювати у полеміці власні ідеї та концепції дослідження.

З харківських медієвістів, мабуть, лише Любов Павлівна Калущька, дослідження якої з історії Франції XVI – першої половини XVII ст. найближче хронологічно і почасти тематично підходили до проблематики, що розроблялася Ю. О. Голубкіним, могла допомогти йому справді глибокою професійною порадою.

Саме вона сприяла вступові молодого фахівця до аспірантури, а згодом і його зарахуванню до штату кафедри історії середніх віків. Не випадково потім Юрій Олексійович, з вдячністю згадуючи своїх старших наставників, завжди на перше місце ставив саме ім'я Л. П. Калущької.

Відсутність наукового керівника – вузького фахівця з досліджуваної Ю. О. Голубкіним тематики не була, втім, лише негативним чинником у контексті його становлення як дослідника. Навпаки, вона сприяло ранньому прояву наукової самостійності історика, привчала покладатися переважно і навіть виключно на власні сили і знання, слідувати лише за свідченням джерел, не зважаючи на помилкові думки інших дослідників, навіть якщо вони були підкріплені гучними науковими титулами, пильно вивіряти і ретельно перевіряти будь-яку ідею, кожне обстоюване у науковій роботі твердження.

Усе це сприяло становленню і багатократному посиленню почуття глибокої особистої відповідальності вченого за здійснене дослідження і здобуті результати, за кожне слово своїх наукових текстів. Саме завдяки цьому вагомим внеском у медієвістику стала захищена 1974 р. кандидатська дисертація Юрія Олексійовича «Общественно-политические взгляды и позиция Мартина Лютера во время второго периода раннебуржуазной революции в Германии (1521–1524 гг.)».

З такою само пильною скрупульозністю підходив Ю. О. Голубкін і до підготовки своїх навчальних курсів після того, як 1970 р. почав роботу на кафедрі історії середніх віків. За час сорокарічної роботи на історичному факультеті він блискуче викладав загальний курс історії середніх віків і численні авторські спецкурси: «Джерелознавство історії середніх віків», «Історіографія історії середніх віків», «Ранньобуржуазна революція у Німеччині», «Реформація і Селянська війна у Німеччині», «Медієвістика у Харківському університеті», «Релігія і Церква у Російській імперії, Радянському Союзі і незалежних державах, що виникли після його розпаду», вів спецсеминар з історії гуманізму в Німеччині.

Лекції Юрія Олексійовича відрізнялися бездоганно філігранною точністю побудови, що не допускала будь-яких необов'язкових, порожніх, непотрібних знань, і, водночас, відрізнялися досконалою ювелірною красою старанно підібраних прикладів

та порівнянь, відступів і доповнень, риторичних запитань і емоційних, часом епатуючих ескапад. Студентам назавжди запам'ятовувалася своєрідна манера читання лекцій, під час яких він походжав по аудиторії з рапірою в руках, немов утримуючи на її вістрі вислизаючу неспокійну думку і зосереджуючи на ній увагу слухачів. І ця рапіра ставала останнім штрихом, який робив гранично виразним і наочним той образ лицаря-мушкетери, який присвятив себе служінню Прекрасній Дамі, що виникав під враженням спілкування з Ю. О. Голубкіним.

Внутрішня сутність життєвої позиції науковця, дослідника і викладача наполегливо вимагала зовнішнього прояву і знаходила його у манері спілкування і символічних жестах поведінки. Юрій Олексійович, здавалося, перебував у безперервній готовності дати відсіч, скерувати свою зброю супроти будь-якого випадку, спрямованому проти Наукової Істини, що дбайливо ним оберігалася, і кинути рукавичку виклику кожному, хто звертався до її пошуку без належного ревного завзяття, ретельності і самозречення.

Втім, при цьому йому зовсім не були властивими начотництво, догматизм, нетерпимість до думки співрозмовника, він не нав'язував свою думку, але запрошував до спільних роздумів, спільного пошуку, закликав до самостійної думки, а не бездумного схиляння перед авторитетами. Цим він почасти нагадував античного філософа з його перипатетичною манерою навчання, коли під час прогулянки галями Академії або Лікея Учитель ненав'язливо, у формі запитань і відповідей підводив учнів до власної думки. Він лише вказував на двері, що вели до знання, і допомагав відкрити їх, однак пройти крізь них кожен з учнів мав самостійно. Дійсно, будь-які заняття, що проводилися Ю. О. Голубкіним, жваво нагадували таку високоінтелектуальну прогулянку садом Науки у пошуках ваблячих квітів Істини.

Одним із яскравих прикладів прийому мнемотехніки, що приваблювали студентів на його лекціях з історії пізнього середньовіччя, була фраза: «Розквітла квітка ШАФРАНУ, зів'яв ІТІС Німеччини», яка в образній формі давала можливість легко запам'ятати, в яких європейських країнах процес розвитку капіталізму виявився незворотнім (ШАФРАН – Швейцарія, Англія, Франція, Нідерланди), а в яких його процеси сповільнювалися, згортали і навіть повертали назад (ІТІС – Італія, Іспанія).

У цьому поетичному порівнянні проявився і властивий Юрію Олексійовичу дар художнього слова, і роками відточувана майстерність талановитого викладача, і певні внутрішні, не завжди усвідомлювані ним самим особливості його ества. Однією з них була душевна молодість, не схильна до старіння й огрубіння, його душа не могла закостеніти, оскільки перебувала у безперервному пошуку Істини, химерні квіти якої він невпинно збирав, вирощував і плекав, немов витончений юнак, зображений на одній з фресок знаменитого Кносського палацу мінойської цивілізації на Криті.

Цей образ напівмістичної життєрадісної античності не випадковий для Юрія Олексійовича, адже з 1978 року, часу створення на історичному факультеті кафедри історії стародавнього світу та середніх віків, він був її викладачем, тісно співпрацюючи з колегами-античниками. Як зазначав він сам, творча атмосфера, яка завжди панувала на історичному факультеті Харківського університету і на кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків, значною мірою сприяла його професійному зростанню. На довгі роки він став неодмінним учасником археологічної експедиції Харківського університету, яка працювала на античному поселенні Маслини у Північно-Західному Криму під керівництвом В. О. Латишевої. Зв'язки близької дружби пов'язували Ю. О. Голубкіна з Валерією Олександрівною, і саме він був її головним помічником під час вирішення всіх незліченних організаційних і побутових питань, якими сповнена повсякденна робота кожної польової наукової експедиції.

У дружній турботі та піклуванні щодо своєї колеги знайшла свій яскравий вияв ще одна характерна риса Юрія Олексійовича – лицарське ставлення до Дами. Він був рівною мірою галантним і чемним з колегами-викладачами та студентками, але головними у його житті завжди залишалися мама Анастасія Іванівна і дружина Лариса Миколаївна Назаренко, з якою він познайомився ще під час навчання у школі (у 9-му класі) у м. Луцьку. Мінливості армійської служби батьків (Л. М. Назаренко також походила з сім'ї військових) на довгі роки розлучили молодих людей, і тоді почалося їхнє багаторічне листування, яке стало справжнім романом у листах, що перемежовувались зустрічами, коли вони за найменшої можливості приїжджали

один до одного. 1973 р. відбулася їхнє весілля, і відтоді Лариса Миколаївна стала незмінною супутницею Юрія Олексійовича і його найближчим помічником.

Сім'я була для Ю. О. Голубкіна одним із двох рівних за своїм незаперечно високим значенням полюсів його життя, і турбота про близьких була для нього вкрай важливою. Після ранньої смерті двох своїх молодших братів (Олександра Олексійовича (1949 року народження) і Сергія Олексійовича (1955 року народження) він залишився єдиним чоловіком у роді, який підтримував усіх своїх близьких, особливо тепло, по-батьківськи опікувався племінницею Анею. Іншим полюсом, звичайно ж, була робота, викладацька і наукова, до якої він ставився надзвичайно відповідально.

Вже зазначалося, що Юрій Олексійович сприймав викладацьку роботу і наукову діяльність як лицарське служіння Прекрасній Дамі, в якому неприпустимими і навіть гріховними є поспішність та недбалість, і що значною мірою виробленню такої позиції сприяв сам предмет його наукових розвідок. Дійсно, саме під впливом глибокого вивчення Німецької Реформації, вдумливого знайомства з видатними творами Мартіна Лютера формувалися його наукові і життєві принципи, життєве кредо, своєрідний особистий символ віри. Відстоюючи його, Ю. О. Голубкин міг із повним на те правом повторити услід за Лютером: «На тому стою і не можу інакше».

Подібно до того, як Мартін Лютер боровся за те, щоб духовне життя кожного християнина ґрунтувалося на самостійному осягненні Святого Письма, а не на сліпому слідуванні тлумаченням католицьких ієрархів, Юрій Олексійович своїм прикладом закликав до скрупульозної роботи з першоджерелами, їх глибокого розуміння. Цілком закономірно у зв'язку з цим, що, продовживши після захисту кандидатської дисертації роботу з вивчення реформаційного руху у Німеччині, дослідник приділив головну увагу ретельним перекладам творів Мартіна Лютера, в яких справедливо вбачав ключ до розуміння духовного обличчя епохи. У перекладах для Ю. О. Голубкіна не існувало дрібниць, він міг довго підбирати слово, словосполучення або мовний зворот, що найточніше передають зміст перекладеного тексту, неодноразово повертатися до вже перекладеного уривку, прискіпливо перевіряти і нещадно правити його.

За радянських часів з тодішнім пропагованим на державному рівні атеїзмом, нетерпимою політикою по відношенню до Церкви і релігії, займатися цим було непросто, так само як і вивченням церковно-релігійної проблематики у державному вищому навчальному закладі. Через це багато писалося і перекладалося для себе, «у стіл». Однак і у цих призначених «для особистого користування» перекладах Юрій Олексійович був вірним собі, не допускаючи поспішності і недбалості. Тож не дивно, що вже у перші роки після розпаду Радянського Союзу з'явився підготовлений Ю. О. Голубкіним об'ємний збірник вибраних творів Мартіна Лютера 1520–1526 рр. «Время молчания прошло» (Харків, 1992 р.; друге видання – Харків, 1994 р.), забезпечений докладним ґрунтовним історико-біографічним нарисом і коментарями. Абсолютно заслужено це видання увійшло до десятки виділених «Книжным обозрением» кращих книг року у номінації «Інтелектуальний бестселер».

Значною мірою виходу у світ цього видання сприяли німецькі колеги Ю. О. Голубкіна, можливість активної співпраці з якими з'явилася у нього з початку 1990-х рр. Ключову роль у цьому зіграли поїздки вченого до Німеччини для участі у міжнародних наукових конференціях «Майбутнє соціалізму в Європі» (1990 р.) та «Операція «Барбаросса»» (1991 р). Саме тут йому вдалося, завдяки яскравим фундованим виступам, привернути увагу німецьких колег, і вже 1992 року він отримав запрошення і взяв участь у роботі конференції перекладачів теологічної літератури у Галле (Німеччина) і теологічних співбесідах у Гальнонкірхені (Австрія), а впродовж 1993–1994 рр. пройшов стажування у Всесвітній Лютеранській Федерації (м. Ерланген, Німеччина).

Відтоді співпраця дослідника з німецькими колегами, з яких сам Юрій Олексійович з почуттям глибокої вдячності завжди згадував Генерального секретаря Мартін-Лютер-Бунда доктора Петера Шелленберга та пастора Ульріха Кляйнхемпеля, увійшло у постійне русло і принесло у середині 1990-х – на початку 2000-х рр. зримі і вагомі плоди. Ними стали супроводжені ґрунтовним коментарем переклади творів Мартіна Лютера, двотомна книга Генріха Фауселя «Мартин Лютер. Жизнь и дело» (Харків, 1995–1996 рр.), переклад книг «Хорошего держитесь: Церкви и религиозные объединения в Российской державе, Советском

Союзе и независимых государствах, возникших после его распада» (Харків, 1998 р., два видання) і «Классики теологии. Эпоха Реформации и Контрреформации» (Харків, 2005 р.) та багато інших проєктів.

Незаперечна наукове значення цих перекладів багаторазово посилювалося також їх активною затребуваністю серед російськомовних лютеран, які не знають німецької мови. Саме переклади Юрія Олексійовича відкривали для них можливість ознайомитися із найважливішими для їхньої віри релігійними текстами, і не буде перебільшенням сказати, що Мартін Лютер значною мірою говорив із ними за посередництвом Ю. О. Голубкіна і його словами. Подібно самому Лютеру, який здійснив переклад Біблії на німецьку літературну мову і зробив її доступною німецькому народові, Юрій Олексійович робив твори видатного реформатора доступними тим лютеранам, які не знали німецької.

Усе це додавало перекладачеві сил й у той же час додатково посилювало його і без того високу вимогливість до себе, оскільки у теологічних текстах важливими були дрібні нюанси і відтінки смислів, і недостатньо точно вжите у перекладі слово могло неоправно спотворити думку, висловлену автором тексту. Окремої згадки у цьому плані, крім уже названих робіт, заслуговує насамперед збірник творів Мартіна Лютера «Жить и возвещать дела Господни» (Харків, 2001 р.), що містить Малий Катехізис, Великий Катехізис, послання про переклад та Шмалькальденські статті.

Відточена майстерність перекладача дозволила Ю. О. Голубкіну звернутися під той час також до перекладу поетичних релігійних творів – духовних пісень, тим більше, що до цього його підготував переклад другого тому книги Генріха Фауселя, який містив значну кількість віршів, перекладених Ю. О. Голубкіним спільно з його дружиною, Л. М. Назаренко. Після знайомства з цим перекладом у Німеччині пастор Ульріх Кляйнхемпель запропонував Юрію Олексійовичу перекласти з німецької мови збірку духовних пісень, й у середині 1990-х був підготовлений і вийшов друком «Русско-немецкий сборник духовных песен» (Ерланген (ФРН), 1995 р.), що мав спільні переклади Юрія Олексійовича та Лариси Миколаївни. Підготовлені ними переклади виявилися настільки майстерно виконаними, що 15 з них включили до числа 400 кращих перекладів духовних віршів, складених на музику.

Нарешті, у цей час Ю. О. Голубкін на новому, ще більш глибокому рівні звернувся до вивчення історії Реформації у Німеччині, життєвого шляху і творчої спадщини Мартіна Лютера. У короткому біографічному нарисі пам'яті Юрія Олексійовича Голубкіна складно детально проаналізувати його наукову спадщину, і, вочевидь, цей аналіз слід здійснити в окремих спеціальних роботах, проте можна виділити два досить виразно позначених, значних періоди наукової творчості історика: 1970–1980-і рр. і друга половина 1990-х – 2000-і рр. При цьому саме другий з виділених етапів становить найбільший інтерес, оскільки написані тоді роботи були підготовлені істориком у пору найвищого розвитку його інтелектуального потенціалу.

У 1990-і рр. почалася також співпраця Юрія Олексійовича з Харківською лютеранською громадою, куди вперше він був запрошений після виходу книги «Время молчания прошло» з ініціативи засновника громади Миколи Геральдовича Кожушкова для виступу з лекцією про Мартіна Лютера. Відтоді ж Ю. О. Голубкін виступив редактором багатотомного зібрання творів Митрополита Харківського і Богодухівського Никодима (М. С. Руснака), з яким його пов'язували теплі стосунки і тривала спільна робота над богословсько-філософським журналом «Віра і розум».

Тісно співпрацював Юрій Олексійович зі ще одним харківським періодичним виданням – історико-культурологічним збірником Східного інституту українознавства імені Ковальських «Схід–Захід» (головний редактор – професор В. В. Кравченко, директор Інституту і завідувач кафедри українознавства Харківського університету). Ю. О. Голубкін виступив в якості перекладача з німецької «Історії України та українських козаків» Й.-Х. Енгеля, яка послідовно, окремими частинами друкувалась у кожному новому випуску збірника.

До цієї своєї роботи Юрій Олексійович ставився так само відповідально, як і до своїх основних наукових студій, не роблячи жодної різниці між передмовою до книги Митрополита Никодима, уточненням особливостей перекладу українською мовою творів Й.-Х. Енгеля чи публікацією спільно з А. С. Голубкіною рукописів відомого дореволюційного харківського історика М. М. Луніна, підготовкою чергової фундаментальної статті про Мартіна Лютера або перекладом його творів.

Так само вимогливим був Ю. О. Голубкін і до своїх учнів, які писали під його керівництвом курсові та дипломні роботи, готували до захисту кандидатські дисертації. Під керівництвом Юрія Олексійовича були захищені три дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: В. О. Дятлова «Реформационное движение в городах Саксонии и Тюрингии в 1521–1524 гг.» (1983 р.), О. А. Гаврюшенко «Филипп Меланхтон: гуманист и реформатор (1517–1524 гг.)» (1988 р.)¹ та С. А. Карікова «Реформация и становление Евангелической Церкви и школы в Брауншвейге» (2006 р). Усі вони, значною мірою саме завдяки скрупульозності наукового керівника, який ретельно відбирав своїх учнів і наполегливо вимагав від них високої якості роботи, прискіпливо знайомлячись з текстом дослідження і нерідко досить в'їдливо його критикуючи, стали вагомим внеском у вивчення Реформації у Німеччині.

Однак далеко не тільки на науковому та викладацькому терені дотримувався Ю. О. Голубкін одного разу обраного символу віри. Він не ділив життя на значущі і менш значущі частини, висока вимогливість і принциповість, поєднані з глибокою особистою скромністю і підвищеним почуттям справедливості, були найважливішими складниками його повсякденного життя, стосунків з друзями, колегами, студентами. Нерідко лише він один брався виступити з наболілого питання і відкрито висловити те, про що багато хто думав, але з тієї чи іншої причини не наважувався або не вважав за потрібне висловитись.

Траплялося, Юрій Олексійович відстоював свою позицію без найменшої надії на успіх, прекрасно розуміючи явну неможливість вчинити по совісті там, де доведеться діяти суто раціонально і формально. Він не відступав навіть тоді, коли бачив, що його виступ лише зашкодить йому самому і нічим, крім моральної підтримки, не допоможе людині, яку він заповзявся оборонити. Мабуть, одного разу вдягнуті лицарські обладунки не дозволяли іншого *modus vivendi*, ніж кинути одну рукавичку

---

¹ Другим науковим керівником В. О. Дятлова й О. А. Гаврюшенка виступив завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків професор В. І. Кадеєв, що було необхідним передусім для дотримання формальних вимог і офіційного затвердження тем дисертаційних досліджень з історії релігії, які вкрай неохоче приймалися у ті часи вченими радами.

як виклик в обличчя несправедливості для того, щоб мати можливість дбайливо оберігати шафранну квітку совісті в іншій.

Колегам і учням на історичному факультеті Харківського університету і кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків буде болісно бракувати того тихого голосу совісті, який і зараз звучить при думці про те, як вчинив би і що сказав би у тій чи іншій важкій ситуації нелегкого морального вибору Юрій Олексійович Голубкін.

Hierstehe ich und ich kann nicht anders.

So wahr mir Gott helfe!

Література

1. *Домановский А. Н.* Цветок шафрана в рыцарской перчатке: «На том стою и не могу иначе» / А. Н. Домановский // Голубкин Ю. А. Исследования о Мартине Лютере: Статьи и воспоминания / Сост. А. Н. Токарев, С. А. Кариков; отв. ред. С. Б. Сорочан. Харьков, 2011. С. 136–145.
2. *Домановский А. Н.* «На том стою и не могу иначе». Памяти Юрия Алексеевича Голубкина (1941–2010) / А. Н. Домановский // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2011. № 965: Історія. Вип. 43. С. 256–259.
3. *Сорочан С. Б., Домановский А. Н.* Четверть века пути в средневековье: медиевистика на историческом факультете Харьковского университета / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2015. № 1145: Історія. Вип. 50. С. 41–58.
4. Голубкін Юрій Олексійович (05.04.1941–14.09.2010) // Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: бібліогр. покажч. / За ред. С. Б. Сорочана, С. В. Д'ячкова, А. М. Домановського. Харків, 2018. С. 10–16.

Summary

Domanovskiy A. Saffron flower in knight's glove: «Hier stehe ich und kann nicht anders» (Yu. O. Golubkin as a medievalist)

The article deals with a biography, personal features and main works by Yuri Olexiyovych Golubkin (1941–2010) – the outstanding medievalist, scholar of Reformation and prominent translator of Martin Luther's works.